

Măntuiri de creație

TRADIȚIA UNEI VECHI SCENE ...

Dacă mi-ar spune cineva, asemenea lui Leonaș: „Ian ascultă, Chirițoaio, ai noroc că ești de cînd Papură-Vodă...“, nu i-aș putea răspunde și eu ca dumneaei :

„Minciuni spui... că tocmai ieri am împlinit 35 de ani“.

...Vedeți dumneavoastră, n-aș putea spune, pentru că împlinesc 50... de teatru. Și cei mai mulți, de teatru ieșean. Dar spre deosebire de anii „de război“, anii de teatru ieșean, plăcuți, ar trebui scotiți la jumătate. Așa că... mai cu una, mai cu alta, ajung și eu la vîrsta vechii mele prietene Chirița... Pentru că la Iași am muncit, acolo am învățat „școala teatralicească“ cu State Dragomir, în lumina amurgului unor mari personalități scenice.

Aici, erau inscise parcă pentru vecie, în amintirea tuturor, versurile lui Vasile Alecsandri :

*Teatrul este o școală
Unde înveți, rîzînd voios,
A te feri ca de boală
De-orice nărav urcios.
Acolo e criticată
Îndeobște fapta rea...*

Arta cuvîntului rostit, aproape „oficiat“, celeșugul mișcării firești pe una din cele mai mari scene din țară pretindeau mari virtuți actoricești, și mai ales un realism adînc, realismul dedicat spectatorilor, pentru care actorii cîntau la final :

*...N-aveam dorință alta mai vie
Decît aplauzi să merităm.*

Bineînțeles, mi-am început activitatea cu roluri mici, în drame, operete, reviste, pentru a aborda apoi un repertoriu care cuprinde peste 500 de eroi.

Am jucat în piese repetate o săptămână-două, uneori în condiții materiale foarte grele. Dar scena ieșeană a fost mai ales o școală și mulți dintre directorii ei erau și mari dascăli: Sadoveanu, Ionel Teodoreanu, Mihai Codreanu, G. Topîrceanu, Iorgu Iordan, Andrei Oțetea...

Actorul învâța de la regizori ca Aurel Ion Maican, Ion Sava, G. M. Zamfirescu, ca și de la pictori ca Th. Kiriakoff. Muncă multă: 26 de premiere pe an !..

Și așa am jucat pe Napoleon (în trei piese) și pe Figaro, pe Tîndală, pe Farfuride și pe Nae Girimea, pe bufonii lui Shakespeare și pe Hlestakov.

Apoi... eroinele mele: coana Manda, Baba Hirca, baba Frochard (din *Două orfeline*) și... Coana Chirița.

Am jucat în peste 1200 de spectacole cu aceasta !

Și totuși, mă încercă un sentiment sincer de melancolie, cu o nuanță de gravitate — un fel de revers al verveii și al hazului personajului. Am străbătut un drum lung și greu s-o scot, după cerință, pe Coana Chirița în lume, la Iași și la București, la Cluj, Oradea, Timișoara, Sibiu, de-a lungul și de-a latul țării, în orașe, târguri și sate. Și am jucat convins că noi actorii ne dăruim artei și spectatorilor, jertind o parte din viața noastră personajelor pe care le interpretăm. Cum să nu fii emoționat la gândul că atîtea seri ai putut întrupa un personaj străin de tine ? !

De fapt, străin a fost la început doar, căci, treptat, începi să te obișnuiești într-atîta cu el încît îți poți permite familiarități: te certî întocmai ca și cu un cunoscut, pe care simți nevoia să-l mustri, să-l faci de rîs pentru meschinăria și ridicolul lui. Și cum să nu se strecoare în sufletul actorului și acea undă de melancolie de care aminteam mai sus ? !

E o melancolie care nu te deprimă însă, chiar dacă îți dai seama că acele seri se înșiruie de-a lungul a peste 30 de ani... Momente... Primul moment coincide cu cea dintîi acțiune a mea de stigmatizare a moravurilor Chiriței: premiera din 16 septembrie 1930, care

a avut loc în urma propunerii lui Mihail Sadoveanu de a se repune comedia satirică a lui Alecsandri în drepturile sale firești, pe scena care o dăduse pentru prima dată la iveală în 1852. Propunerea lui Sadoveanu, membru în comitetul teatral, a fost îmbrățișată de Ionel Teodoreanu, directorul de atunci al teatrului, și de regizorul Aurel Ion Maican.

Astfel, Chirița, personaj care, după moartea lui Matei Millo, părea că-și încheiase cariera scenică, a putut să renască, nu din propria-i cenușă, ci din gândul, munca și strădaniile noastre. De atunci am căutat să cizelez mereu acest personaj, și mare mi-a fost bucuria cînd mi-a fost decernat Premiul de Stat, tocmai pentru Chirița.

Îndemnați de toate aceste semne de prețuire, îndemnați de căldura cu care ne înconjoară mereu spectatoriilor noștri dragi, sintem decîși să muncim și mai departe. În repetițiile pe care le conduc în momentul de față cu aceeași Chirița, dorim să păstrăm vigoarea satirică a spectacolului și ne vom strădui ca cele din urmă rămășițe ale mentalității și ale moravurilor eroinei din Birzoieni să dispară, atît „în Iași“, cît și „în provincie“, ori chiar în Capitală, căci — dragă doamne — consoarta lui Conu Grigore Birzoi este persoană voiajată !

Într-un anumit fel, Chirița a fost un prototip de teatru realist moldovenesc.

Astăzi, teatrul ieșean reunește în același colectiv actori vîrstnici și tineri absolvenți de școală nouă. Sintem o familie unită, privind cu respect spre umbrele trecutului, dar năzuind către lumina viitorului. Nădăjduiesc să mai pot fi folositor acestei scene glorioase, pe care am jucat jumătate de secol alături de Vernescu-Vilcea, C. Ramadan, Aurel Ghițescu, Aurel Munteanu și atîția alții.

Tradiția vechii noastre școli de teatru e minunat altoită în solul nou, fertil, al teatrului de azi.

E, de fapt, biruința Teatrului nostru Național.

Miluța Gheorghiu
artist emerit